

Luterilaiset ja helluntailaiset kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta

Luterilaisten ja helluntailaisten neuvottelukunnan hyväksymä 26.3.2026¹

Johdanto

Luterilaiset ja helluntailaiset kävivät ensimmäiset viralliset oppikeskustelut Suomessa vuosina 1987–1989. Tämän jälkeen on kahdenvälisesti tavattu säännöllisesti asetetun neuvottelukunnan piirissä vuodesta 1996 lukien. Olemme voineet laatia yhteenvetoja muun muassa keskusteluistamme Herran ehtoollisesta (2011)² ja kasteesta (2018)³, järjestäneet puhuttelevan sovintotapahtuman syksyllä 2018 ja julkaisseet yhteisen artikkelikokoelman *Evangeliumin julistaminen tänään* (2022).⁴ Tämän jälkeen päätimme, että yhteistyön kehittämisen kannalta on hyvä kirjoittaa hieman enemmän auki sitä, mikä on yhteisten keskustelujen päämäärä tai päämäärät. Se on selvää, ettei tavoitella organisatorista yhteensulautumista vaan lähinnä keskinäisen yhteisymmärryksen syventämistä ja hyvää yhteistyötä myös paikallistasolla säännöllisen yhteydenpidon kautta. Tämän aihepiirin tarkastelemiseksi hieman yksityiskohtaisemmin ja perusteiden kautta olemme käyneet keskustelua siitä, miten ymmärrämme kristittyjen yhteyspyrkimykset, joita ekumeniaksi kutsutaan.

Lähtökohtana luterilaisesta näkökulmasta on piispainkokouksen hyväksymä ekumeeninen toimintalinjaus vuoteen 2026: *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle* (2022)⁵ sekä toisaalta Helluntaikirkon eettis-opillisessa toimikunnassa laadittu lausunto siitä, miten helluntailaisuudessa ymmärretään kristittyjen yhteys ja ekumenia. Peruslähtökohta ei ole muuttunut aiemmasta tilanteesta siinä mielessä, että helluntailaiset liittyvät edelleen allianssikristilliseen perinteeseen. Sen mukaan painotetaan toisten kristittyjen löytämistä sisareksi ja veljeksi Kristuksessa Jeesuksessa yhteisen uskon pohjalta sekä yhteiskristillistä toimintaa ja yhteydenpitoa. Vastaavasti helluntailaisuudessa vierastetaan ekumeenisessa liikkeessä tavallista puhetta ”ykseydestä”, etenkin ”näkyvästä ykseydestä”, mikä voidaan kokea painostavana ja uhkana identiteetille.⁶

Keskinäinen kohtaaminen ja yhteyden rakentaminen on silti tärkeää. Helluntailaisessa ekumeniakäsityksessä korostetaan kristillisen uskon subjektiivista ja kokemusperäistä luonnetta ja pidetään kristillistä elämää tärkeämpänä kuin yksityiskohtaista teologista oikeaoppisuutta. Tällaisessa ajattelussa kristittyjen välisen yhteyden katsotaan perustuvan ensisijaisesti yhteiseen uskoon ja kokemukseen Jeesuksesta Herrana ja Pelastajana. Yhteyttä muiden kirkkojen jäseniin koetaan siinä laajuudessa kuin tämä yhteinen usko kyetään heissä tunnistamaan. Kaikkien uskovien

¹ Helluntailaisina edustajina neuvottelukuntaan ovat paperia laadittaessa kuuluneet helluntaiherätyksestä Kauko Uusila (pj.), Harri Koskela, Tanja Laulainen ja Esko Matikainen sekä Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta piispa Matti Salomäki (pj.), Miika Hämäläinen, Pekka Kärkkäinen, Annamari Lehtinen, Heidi Zitting ja Tomi Karttunen (siht.).

² https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/07/Helluntaiheratys_Ehtoolliskeskustelut_2010-11.pdf

³ https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/07/Helluntaiheratys_Kasteteksti_2018.pdf

⁴ <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4298/viewmode=infoview>

⁵

<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4271/viewmode=infoview/qsr=ovet%20auki%20ykseydelle%20ja%20yhteydelle>

⁶ Vrt. kuitenkin Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumenia, art. 23: ”Ykseys-termillä helluntailaisessa ajattelussa viitataan yleensä joko kaikkien uudestisyntyneiden Jeesuksen seuraajien väliseen (näkyvästä ykseydestä) hengelliseen siteeseen tai Jeesuksen paluun jälkeen koittavaan täydellisen yhteyden olotilaan. Kun puhe on yksittäisten uskovien tai hengellisten yhteisöjen välisestä kanssakäymisestä ja luottamuksesta, puhumme mieluiten kristittyjen yhteydestä.”

yhteys on jo olemassa hengellisenä todellisuutena riippumatta siitä, mihin kirkkokuntaan he kuuluvat ja kuinka he tätä yhteyttä ilmentävät.⁷

Luterilaisesta näkökulmasta on painotettu kristikunnan tuskallisen hajaannuksen ja pirstoutumisen ongelman edellyttävän kirkon näkyvän ykseyden tavoittelemista sanoin ja teoin.⁸ Tavoitteena on, Kristuksen kirkon ykseyden näkyvämmäksi tekeminen kirkkojen sisällä ja niiden välillä. Tällä pyritään siihen, että kristillinen todistus armon ja rakkauden evankeliumista sekä kärsivien lähimmäisten ja luomakunnan palvelu eli yhteinen missiomme toteutuisi paremmin. Viesti välittyy uskottavammin sanojen ja tekojen välisen yhteyden toteutuessa. Tässä mielessä on liitytty ekumeenisen liikkeen yleiseen erotteluun, jonka mukaan tehdään ero yhteyden (*fellowship*) ja ykseyden (*unity*) välillä. Tavoitellaan ykseyttä erilaisuudessa, niin että erilaisuus rikastuttaisi ja pirstaloivat yhteyden esteet olisi poistettu. Ekumenia ja missio kulkevat käsi kädessä. Molemmissa on kyse kokonaisvaltaisesta kohtaamisesta, peruslähtökohtana Jumalan tuleminen ihmiseksi ja Hengen uudeksi luova työ. Siksi luterilaisen käsityksen mukaan on tärkeää löytää ekumeeninen yhteisymmärrys myös sanasta ja sakramenteista, kun yhteistyötä kehitetään.⁹

Helluntailaisille keskeinen kristillisten yhteisöjen välisen kanssakäymisen tavoite on tutustua muiden yhteisöjen näkemyksiin ja purkaa molemmin puolin vallitsevia, tietämättömyydestä tai väärinkäsityksistä johtuvia yhteistyön ja yhdessä rukoilemisen esteitä. Siksi helluntailaiset ovat valmiita sellaisiin kristittyjen yhteisöjen välisiin kohtaamisiin ja vuoropuheluun, joissa tavoitteena on edistää tutustumista ja toisten osapuolten ajattelun tuntemista sekä saada tietoa muissa yhteisöissä tapahtuvista asioista (art 28). Sen sijaan helluntailaiset kokevat etäiseksi ekumenia-käsitteeseen usein liitetyn ihanteen jatkuvasta opillisesta lähentymisestä. (art 20).¹⁰

Luemme ja tulkitsemme yhteistä pyhää kirjaamme Raamattua paitsi yhteisen uskon silmin myös omien traditioidemme näkökulmasta. Siksi tulkitsemme myös esimerkiksi Jeesuksen ylimmäispapillista rukousta (Joh. 17:21–26) eri tavoin. Silti se on meille yhteinen lähtökohta. Yhteistä on myös usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja hänen pelastustekoonsa Jeesuksessa Kristuksessa, josta pääsemme osalliseksi Pyhän Hengen sanan kautta tekemän työn välityksellä.¹¹ Tältä pohjalta olemme yhdessä voineet todeta ekumeniasta seuraavaa, niin että myös perinteidemme erilaiset lähtökohdat tulevat esiin:

⁷ Vrt. Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 17.

⁸ Vrt. luterilainen määritelmä *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 8.

⁹ Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 4.

¹⁰ Vrt. *Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta*, art. 28 ja 20.

¹¹ Vrt. Kansainvälisen luterilais-helluntailaisen dialogin päätösasiakirja ”The Spirit of the Lord is Upon Me” (2023): ”3. As Pentecostals and Lutherans, together we confess Jesus Christ and his work as his Father’s gracious and generous response to our sinfulness. Together we recognize the holy Scripture as the source of gospel, which we proclaim through word and deed in a compassionate manner by the power of the Holy Spirit. 4. Therefore, recognizing this commonality, we also recognize that greater unity between our Christian families could provide strong hope for a world in crisis. Since both of our church families are concerned for the poor, greater unity could lead to increased cooperation in meeting their needs. Above all, disunity contradicts the desire that Jesus expressed in his prayer in John 17. So it is that we have committed ourselves to this quest to sustained dialogue by exploring together issues that may lead us to deeper unity in Christ.”

Näkökohtia ekumeniasta luterilaisesta ja helluntailaisesta näkökulmasta

Kristittyjen paikallinen ja maailmanlaaja yhteys yhteisenä asiana

1. Usko ja tunnustautuminen Jeesukseen Kristukseen Herrana ja Vapahtajana Raamatun pohjalta merkitsee sitä, että olemme yhtä Hänessä (Joh. 17:21). Olemme Kristuksen ruumiin jäseniä ja hänen seuraajikseen kutsuttuja. Olemme osa Jumalan kansaa ja perheväkeä, Pyhän Hengen temppeli. Tämä usko kutsuu vaalimaan ja etsimään kristittyjen keskinäistä ekumeenista yhteyttä kolmiyhteisen Jumalan armon avulla Hengen johdatuksessa. Se, että voimme olla yhtä uskossa on Jumalan lahja ja samalla tehtävä ilmentää tätä ykseyttä. Se on kutsu rakentaa yhteyttä (kr. *koinonia*) kuuliaisena Jeesuksen ylimmäispapillisessa rukouksessaan (Joh. 17:20–26) ilmaisemalle tahdolle. Osallisuus Jumalan rakkaudesta antaa pohjan ja sisäisen pakon pyrkiä siihen, että tekisimme yksilöinä ja yhteisöinä näkyväksi sen, että olemme luterilaisina ja helluntailaisina sisaria ja veljiä Jeesuksessa Kristuksessa, ”jotta maailma uskoisi” (Joh. 17:21).
2. Ymmärrämme ekumenian käsitteen ja ekumeenisen liikkeen merkitsevän kristittyjen välisen yhteyden rakentamista. Se on eri asia kuin uskontodialogi eri uskontojen välillä, emmekä pidä hyvänä vaan hämmäntävänä käsitteen avaamista myös ei-kristillisille uskonnoille ja katsomuksille. Termiä ekumenia ei helluntailiikkeen piirissä vierasteta yhtä voimakkaasti kuin aiemmin. Myös yhteinen dialogi eri uskontojen välillä on tärkeää muun muassa sen vuoksi, että uskontoryhmien väliset jännitteet ovat yksi keskeinen väkivaltaisuuksien syy monilla alueilla. Kristittyjä kutsutaan rauhan rakentamiseen maailmassa (Matt. 5:9; Room. 12:18). Hyvä dialogi ja luottamuksen rakentaminen voi edesauttaa tätäkin tavoitetta.¹²
3. Tunnustamme luterilaisen ja helluntailaisen kristillisen perinteen erilaisuuden, emmekä yritä ekumeenisissa kohtaamisissa muuttaa helluntailaisia luterilaisiksi eikä luterilaisia helluntailaisiksi, vaikka voimme toisiltamme oppia kaikenlaista hyvää ja tarpeellista, joka vahvistaa yhteyttä, todistusta ja palvelua.¹³
4. Kristuksen omien joukko on pohjimmiltaan yksi ja maailmanlaajuinen ja sisältää kaikki Jeesukseen uskovat heidän kirkkokuntataustastaan riippumatta.¹⁴

Luterilaisuudessa on painotettu todellisen kirkon näkyvää ja kätkettyä luonnetta ja sitä, että Kristuksen maailmanlaajan kirkon rajat eivät lankea yksin minkään yksittäisen kirkkokunnan jäsenkunnan kanssa. Erottelun tekee viime kädessä Jumala itse aikojen lopulla. Vrt. Augsburgin tunnustus VIII: ”...kirkko varsinaisessa mielessä on pyhien ja tosiuskovien yhteisö”.¹⁵

¹² Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 22–23. Vrt. luterilaisesta näkemyksestä *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 8.

¹³ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 4. Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 10.

¹⁴ Vrt. Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 4. Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 9.

¹⁵ <https://tunnustuskirjat.fi/augstunn.html>. Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 9.

5. Keskeisimpiä meitä yhdistäviä seikkoja kristillisessä uskossamme ovat etenkin seuraavat: uskontunnustuksissa (Apostolinen, Nikean) sisällöllisesti ilmaistu yhteinen usko Jumalan armoon Jeesuksessa Kristuksessa, Jeesuksen kunnioittaminen tosi Jumalana ja tosi ihmisenä, yhteinen ymmärrys siitä, että Jumala on Isä, Poika ja Pyhä Henki sekä näkemys Pyhästä Raamatusta evankeliumin lähteenä. Yhteistä voidaan havaita myös vaikkapa Pyhän Hengen karismaattisten lahjojen kokemisessa sekä hengellisen kasvupolun prosesseissa.¹⁶
6. Tunnustamme, että kristittyjen hajaannuksella on negatiivinen vaikutus siihen, miten maailma ottaa vastaan sanomamme Jeesuksesta Kristuksesta, koko maailman Pelastajasta (vrt. Joh. 17:21–23). Sekä luterilaisilla että helluntalaisilla on oma vastuunsa tästä hajaannuksesta.¹⁷

Ekumenian ja kristittyjen yhteyden raamattuperusta

7. Kristittyjen yhteyden ja apostolien opetukseen sitoutumisen välinen sidos näkyy selkeästi etenkin helluntalaisille läheisessä Apostolien tekojen toisessa luvussa: *”Ne, jotka ottivat hänen sanomansa vastaan, kastettiin, ja uskovien joukkoon tuli sinä päivänä lisää noin kolmetuhatta henkeä. Seurakunta kuunteli ja noudatti uskollisesti apostolien opetusta. Uskovat elivät keskinäisessä yhteydessä, mursivat yhdessä leipää ja rukoilivat.”* (Ap. t. 2:41, 42).¹⁸

Luterilaisesta näkökulmasta tässä Apostolien tekojen kohdassa on nähty evankeliumin sanoman, kasteen, jumalanpalveluselämän, kristillisen opetuksen ja erityisesti ehtoollisen ja rukouksen merkitys kristittyjen yhteyden rakentamisessa. Tämän ihanteen peilissä tulee näkyviin myös se kipu, jonka erilaiset kiistat ja uskoon liittyvät erimielisyydet aiheuttavat. Tämä tulee näkyviin selkeästi esimerkiksi silloin, kun kristityiltä puuttuu yhteys ehtoollispöydässä.

8. Apostolien kirjeissä yhteyden merkitystä viestivät ne vertauskuvat ja ilmaisut, joita he käyttävät kristillisestä yhteisöstä: Jeesukseen uskovat ovat Jumalan perhe, jonka jäseninä

¹⁶ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 6. Vrt. kansainvälisen luterilais-helluntalaisen dialogin päätösasiakirja ”The Spirit of the Lord is Upon Me” (2023): ”8. ... We have understood from the beginning that both Lutherans and Pentecostals find their true identity in Christ. Together we confess that we have a common understanding of the Trinity.² Together we confess that Jesus Christ is our Lord and Savior, which gives all that we say and do a Christocentric orientation. Together we also confess that the Holy Spirit is at work in our lives, in the church, and in the world. We recognize and confess the centrality of the word of God in our churches and in our lives. We both expect Christ’s presence in our worship, and we both experience worship in all of its diversity as centrally formative of our Christian lives. We both understand the meaning of the gospel as salvation that God the Father bestows through Jesus Christ. We understand that we are sent out to serve the world in proclamation, diakonia, and mission. And we both seek to contextualize the gospel in diverse settings throughout the world. All of these confessions and understandings point to our unity in Christ.”

¹⁷ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 8. Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 8.

¹⁸ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 10. Vrt. luterilaisista ekumeenisen toiminnan periaatteista *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle* 12–13.

heidät on kutsuttu rakastamaan toisiaan sisarusten tavoin (esim. Ef. 2:19; 1. Piet. 1:22, 23); he ovat Kristuksen ruumis, jonka jäseninä he tarvitsevat toisiaan niin kuin ihmisruumiin eri jäsenet ja elimet tarvitsevat (Room. 12:4–10; 1. Kor. 12:12–30; Ef. 4:15–16); ja he ovat kuin temppelin rakennuskiviä, jotka yhdessä muodostavat Jumalan asumuksen (Ef. 2:20–22; 1. Kor. 3:9–17; 1. Piet. 2:5). Pyhä Henki yhdistää ja luo tämän perheen (Ef. 2:18, 19), ruumiin (1. Kor. 12:13) ja temppelin (Ef. 2:20–22). Siksi Pyhää Henkeä on mahdollista sanoa yhteyden Hengeksi. Toiseksi apostolit mainitsevat riitelyn, kiihkoilun ja eripurana vakavina synteinä (Gal. 5:19–21; Jaak. 3:13–4:3). Niiden sijaan apostolit kehottavat kristittyjä pyrkimään yksimielisyyteen, sovinnollisuuteen ja keskinäiseen rakkauteen (esim. 1. Kor. 1:10; Ef. 4:1–6; 1. Piet. 3:8; 1. Joh. 4:20, 21).¹⁹

Luterilaisesta näkökulmasta ja yleisessä ekumeenisessa keskustelussa keskeisinä kirkkoa kuvaavina ilmauksina on tämän Uuden testamentin aineiston pohjalta pidetty etenkin seuraavia: Kristuksen ruumis, Jumalan kansa/perheväki ja Pyhän Hengen temppeli. Tästä näkökulmasta yksittäinen kristitty ja kirkon yhteisö kuuluvat yhteen ja ovat toisiaan varten, kutsuttuja elämään keskinäisessä rakkaudessa kuten kolmiyhteinen Jumala on persoonienvälistä rakastavaa yhteyttä.

9. Apostolien tekojen 15. luvun kuvaaman niin kutsutun apostolien kokouksen päätöksenteko on eri kristillisissä kirkkokunnissa antanut pohjan ja esikuvan yhteisen tien etsimiselle (synodaalisuus) tänäänkin. Teologisiin käsityksiin liittyviä näkemyseroja salliva mutta tiettyä yhteistä oppiperustaa edellyttävä yhteyksitys välittyy kuvauksessa apostolien kokouksen (Ap.t. 15) ”päättämisestä”. Sen mukaan yhteys ei edellyttänyt täydellistä teologista samanmielisyyttä mutta kylläkin keskinäistä huomaavaisuutta ja suvaitsevaisuutta siltä osin kuin opillista yhdenmukaisuutta ei pidetty välttämättömänä. Toisinaan seurakuntien elämässä esitetyt näkemykset olivat kuitenkin niin pahasti ristiriidassa apostolien opetuksen kanssa, että se sulki tällaisten näkemysten kannattajat kristillisen yhteyden ulkopuolelle (esim. 2. Joh. 1:7–11; Ilm. 2:18–25).²⁰

Erilaisia käsityksiä ekumeniasta: yhteys vs. ykseys vai yhteys ja ykseys?

10. Helluntailiikkeessä on suhtauduttu pääosin kriittisesti laajemman ekumeenisen liikkeen piirissä esiintyviin pyrkimyksiin tavoitella pappisviran sekä kasteen ja ehtoollisen vastavuoroista tunnustamista ja jopa kirkkojen yhdistymistä. Kasteen, ehtoollisen ja pappisviran ymmärtämisessä helluntailaisuus tunnetusti poikkeaa merkittävästi sakramentaalista kirkkokäsitystä edustavista perinteistä,²¹ eivätkä helluntailaiset näe Kirkkojen maailmanneuvoston näkyvään ykseyteen viittavia lausumia vastauksena Jeesuksen ylimmäispapilliseen rukoukseen.

¹⁹ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 12–13. Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 19.

²⁰ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 13. Apostolien kokouksen tulkinnasta ks. myös Karttunen 2024, 34–35.

²¹ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 19.

11. Helluntailainen ekumenianäkemys ei tarkoita, ettemmekö halua elää hyvinä naapureina toisenlaista yhteysnäkemystä edustavien kristillisten yhteisöjen kanssa tai ettemmekö ole valmiita käymään vertailevaa teologista keskustelua esimerkiksi kasteesta, ehtoollisesta ja seurakuntaviroista ja tekemään myös monenlaista käytännön yhteistyötä tällaisten yhteisöjen kanssa. Niin ikään uskomme, ettei mikään kristillinen yhteisö voi kukoistaa ja täyttää Herralta saamansa tehtävää yksinään ilman mitään yhteyttä muihin Jeesuksen seuraajiin. Raamatun ja Pyhän Hengen antama hengellinen varustus eivät tarkoita itseriittoisuutta. Emme tue ”hengellistä individualismia”, jonka katsomme olevan ristiriidassa Uuden testamentin yhteyskorostuksen kanssa. Vaikka helluntailiikkeessä on korostettu Hengen yhteyttä, joka jo vallitsee uudestisyntyneiden välillä, ymmärrämme, että tämän yhteyden konkretisoituminen edellyttää myös inhimillistä aktiivisuutta ja ihmisen vastauksen. Pelkkä hengellinen yhteys ei ole ”tarpeeksi paljon” yhteisen kristillisen todistuksen antamiseksi maailmalle. Yhteyden tulee tulla näkyväksi yhteisessä rukouksessa, rakkauden teoissa ja evankeliumin julistuksessa.²²

12. Luterilaisuudessa liitytään ekumeenisen liikkeen perustavoitteeseen eli näkyvän ykseyden tavoittelemiseen seurauksena kristillisestä monoteistisestä kolminaisuususkosta ja Kristuksen kirkon annetusta ykseydestä: ”Auttakoon rakkaus teitä tulemaan toimeen keskenänne. Pyrkikää rauhan sitein säilyttämään hengen luoma ykseys. On vain yksi ruumis ja yksi Henki, niin kuin myös se toivo, johon teidät on kutsuttu, on yksi” (Ef. 4:2–4).

Näkyvän ykseyden tarkempi määrittely on edelleen keskustelussa, mutta peruselementit siinä ovat: 1) ykseys apostolisessa uskossa (Raamattu ja sen pelastussanoma, Apostolinen ja Nikean uskontunnustus, kristologia, kolminaisuusoppi), 2) ykseys sakramentaalisessa elämässä (kaste ja ehtoollinen), 3) ykseys palvelussa, mukaan lukien virka ja lähetys.²³ Kyse on aina ykseyden tavoittelemisesta erilaisuudessa.

Vaikka ihmisten välinen yhteys on kristityille tärkeää, on ekumeenisen liikkeen – ja siinä ohessa luterilaisuuden – tavoitteleman näkyvän ykseyden näkökulmasta allianssiyrkimysten heikkous esimerkiksi kasteen vastavuoroisen tunnustamisen tärkeyden ohittaminen. Siksi ne eivät voi tyydyttää niitä, jotka näkyvän ykseyden tavoittelussa juuri ottavat oman kristillisen uskonsa ja hengellisen perintönsä vakavasti.²⁴ Ei voida abstraktisti erottaa ihmistä hänen kristillisestä traditiostaan, vaikka hän voikin saada vaikutteita useistakin kristillisistä perinteistä. Yhteisölliseen elämään, jota seurakuntaelämä on, kuuluu tietty määrä yhteisiä ja juuri tuolle yhteisölle tunnusomaisia traditioita osana identiteetin muotoutumista.

²² Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 24.

²³ Vrt. *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 10–11. Vrt. myös *Kirkko. Yhteistä näkyä kohti*, artikla 37.

²⁴ Vrt. allianssikristillisyydestä yksilöiden, ei kirkkojen välisenä yhteispyrkimyksenä aiempi ekumeniikan professori, Mikkelin piispa Kalevi Toiviainen: *Kirkosta katsoen* 1979, 83 ja ekumeenisen liikkeen historiassa, *History of the Ecumenical Movement I 1517–1948* (1986) allianssikristillisyydestä 1800-luvun loppupuolella. On kuitenkin todettava, että esimerkiksi luterilaisten ja helluntailaisten neuvottelukunnan työskentelyssä ja oppikeskusteluissa Suomessa ja kansainvälisestikin on sittemmin käsitelty myös opillisia kysymyksiä viime vuosikymmeninä, eivätkä nämä kohtaamiset ole olleet vain yksilöiden välisiä. Tässä mielessä on voitu toteuttaa kummankin osapuolen yhteisiä tavoitteita, vaikka näkemykset kristittyjen yhteyden tavoittelusta myös eroavat toisistaan.

Hyvät ekumeeniset tavat

13. Luterilaiset ja helluntailaiset ovat kulkeneet jo lukuisia askeleita kristittyjen yhteyden vahvistamisen tiellä. On kohdattu ruohonjuuritasolla seurakunnissa ja henkilökohtaisella tasolla sekä käyty pitkään teologisia keskusteluja. Vuonna 2018 järjestettiin sovintotapahtuma. Se on ollut askel keskinäisen kunnioittamisen ja arvostuksen kulttuurin rakentamisessa. Vielä on kuitenkin syytä jatkaa pyrkimyksiä yhteyden vahvistamiseksi Pyhän Hengen johdatusta pyytäen.
14. Keskeinen osa rehellistä kristittyjen yhteyttä on kaikkien osapuolten vapaus pitää kiinni tunnustuskuntansa omaksumasta hengellisestä identiteetistä ilman, että ketään painostetaan identiteettinsä vastaisiin käytäntöihin tai lausumiin. Yhteistyötä ja yhdessäoloa kannattaa rakentaa vain niissä rajoissa, joita osapuolten uskollisuus omalle vakaumukselleen mahdollistaa. On toisaalta oltava valmiita niihin askeliin, jotka syntyvät toinen toistemme oikean tuntemisen myötä. Uskovien yksimielisyys toteutuu täydellisesti vasta tulevassa Jumalan valtakunnassa.²⁵
15. Proselytismi eli esimerkiksi toisen kristityn houkutteleva pois omasta uskonyhteisöstään siirtymään toiseen kristilliseen yhteisöön ei ole kristillisen rakkauden mukaista lähetystehtävän toteuttamista. Korostamme kuitenkin uskonnonvapauslain mukaisesti jokaisen kristityn oikeutta halutessaan siirtyä uskonyhteisöstä toiseen.²⁶

Mission tärkeys ja käytännön ekumenian muodot

16. Yhteyden voimistuminen edellyttää katumusta, itsetutkistelua ja kristittyjen sisäistä uudistumista. Kun lähestymme Kristusta rukouksessa ja kadumme tekojamme, joilla ymmärrämme haavoittaneemme Jeesuksen seuraajien yhteyttä, lähestymme samalla toisiamme. Sekä luterilaisille että helluntailaisille on tärkeä ekumeenisen liikkeen ajatus ekumeniasta kristillisten yhteisöjen lähetystehtävän edistäjänä. Keskeinen syy kirkkojen yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseen on Jeesuksen seuraajilleen antama tehtävä viedä evankeliumi kaikille ihmisille kaikkialla sekä ymmärrys siitä, että todistus Jumalan rakkaudesta Jeesuksessa on vakuuttavampi, jos kristityt pystyvät kertomaan siitä yhdessä. Voimme yhdessä iloita siitä, että länsimaissa kristilliset yhteisöt ovat yhä laajemmin havahtuneet kristillisen opetuksen ja evankelioimisen tarpeeseen maallistuvan kulttuurimme keskellä. Yhteyttä ja yhteistyötä on hyvä rakentaa entistä enemmän tästä näkökulmasta.²⁷

²⁵ Vrt. Helluntailaisten käsitys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 20 ja *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 10: ”Kirkoilla ja kristillisillä yhteisöillä voi kuitenkin olla klassisesta näkyvän ykseyden tavoitteesta poikkeavia käsityksiä ekumenian päämäärästä. Luterilainen kirkko kunnioittaa kumppaniensa ilmaisemaa tahtoa ja pyrkii löytämään molemmille osapuolille sopivan tavan edistää kristittyjen yhteyttä.”

²⁶ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 21.

²⁷ Vrt. Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 26 ja *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 8: ”Kristuksessa on maailmalle annettu toivo, ja hänen kirkkonsa on lähetetty kaikkialle maailmaan todistamaan siitä (Joh. 8:12). Tässä tehtävässä tarvitaan kaikkia kristittyjä.”

17. Sekä valtakunnallisesti että paikallistasolla on yhteisöjemme kesken monenlaista toimivaa yhteistyötä. Paikallistasolla tätä on niin pastoreiden kuin maallikoiden kesken, valtakunnallisesti kirkkokuntien välisissä virallisissa keskusteluissa, ekumeenisissa seminaareissa, Suomen Ekumeenisessa Neuvostossa, Suomen vapaakristillisessä neuvostossa sekä esimerkiksi Suomen lähetysneuvostossa ja Suomen Evankelisessa Allianssissa.²⁸
18. Arvostamme molemmat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Helluntaiherätyksen välisiä oppikeskusteluja vuosina 1987–1989 sekä vuosina 1992 ja 2001 järjestettyjä evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen Vapaakirkon ja Helluntaiherätyksen kolmikantakeskusteluja. Hyvää ja luottamuksellista virallista ekumeniaa edustaa myös vuodesta 1996 toiminut, kahdesti vuodessa kokoontuva luterilais-helluntailainen neuvottelukunta.²⁹
19. Kansainvälisesti luterilainen kirkko on mukana keskeisissä ekumeenisissa toimielimissä usein perustajajäsenenä kuten Kirkkojen maailmanneuvosto, Euroopan kirkkojen konferenssi ja Porvoon kirkkoyhteisö sekä osallistuva kirkko myös Euroopan protestanttisten kirkkojen yhteisössä. Myös Luterilaisella maailmanliitolla on merkittävää ekumeenista toimintaa, myös luterilais-helluntailaisia suhteita ajatellen. Helluntailaiset ovat olleet aktiivisia erityisesti herätyskristittyjä kokoavissa yhteistyöelimissä. Helluntailaisille merkittävä yhteistyön ja yhteyden rakentamisen foorumi oli muun muassa Lausannen kongressi vuonna 1974. Tuolloin annettu Lausannen julistus ja vuonna 1989 julkaistu Manilan manifesti ovat olleet helluntailaisille tärkeitä käytännöllis-opillisia linjanvetoja, joihin on yhdytty. Kansainvälisesti helluntailaiset ja luterilaiset ovat olleet kiinnostuneita myös Kirkkojen maailmanneuvoston kättilöimästä Global Christian Forum -konseptista, jossa pyritään rakentamaan luottamusta kristikunnan eri haaroja edustavien kirkkokuntien ja yhteisöjen välillä ilman opillisen yhtenäisyyden tavoitetta.³⁰
20. Yhteisen rukouksen ja jumalanpalveluksen muodoista, joihin myös muiden muassa luterilaisia osallistuu, helluntailaiset ovat yleensä kokeneet luonteviksi tammikuussa vietettävän ekumeenisen rukousviikon ja muut yhteiset rukoustilaisuudet, pastoreiden rukousaamiaiset, Jeesus-marssin sekä erilaiset yhteiskristilliset evankelioivat tilaisuudet ja kampanjat, kuten 2000-luvulla eri maakunnissa järjestetyt niin sanotut mediamissiöt. Joillakin paikkakunnilla on saatu hyviä kokemuksia myös esimerkiksi seurakuntien yhteisistä nuortenilloista. Viime vuosina yhä useampi helluntailainen on osallistunut yhteiskristillisille/ekumeenisille kirkkovaelluksille.³¹
21. Ehtoollisvieraanvaraisuutta ajatellen luterilainen piispainkokous toteaa ohjeistuksessaan, että ”kristillisen kirkon kastettu jäsen voi osallistua yksittäistapauksessa ehtoolliseen, jos

²⁸ Vrt. Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 29.

²⁹ Vrt. Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 29 ja Tomi Karttunen: *Armo avaa yhteyden*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppikeskustelut ja käytännön ekumenia (2020), s. 69–101.

³⁰ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 29. Vrt. myös *Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle*, s. 14–19.

³¹ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 30.

hänellä on omassa kirkossaan oikeus ehtoolliseen ja hän hyväksyy luterilaisen käsityksen ehtoollisesta Kristuksen todellisen läsnäolon ja syntien anteeksiantamisen ateriiana.”

Vaikka piispainkokouksen antaman päätöksen tarkoitus on lisätä ehtoollisvieraanvaraisuutta, se itse asiassa helluntailaisen näkökulmasta hankaloittaa ehtoolliselle osallistumista. Päätös on helluntailaisille ongelmallinen kahdesta syystä:

- 1) Ensinnäkin se edellyttää luterilaisen ehtoollisopin, erityisesti Kristuksen todellisen läsnäolon leivässä ja viinissä, hyväksymistä. Tämä poikkeaa helluntailaisesta ehtoolliskäsityksestä, jossa Kristuksen läsnäolon tarkkaa muotoa ei ole määritelty. Ehtoollisessa Kristuksen läsnäolo ymmärretään todelliseksi uskon kautta ja siinä leipä ja viini toimivat Jumalan pelastustyön näkyvinä aineellisina merkkeinä, Kristuksen ruumiin ja veren edustajina.³²
- 2) Toiseksi päätös liittyy ehtoollisen syntien anteeksiantamiseen tavalla, joka ei vastaa helluntailaista opetusta, jossa anteeksiantamus ymmärretään nousevan ennen kaikkea henkilökohtaisesta uskosta ja parannuksesta, joka on Kristuksen suuri lahja.

Helluntaiseurakunnissa voidaan puolestaan viettää ehtoollista yhdessä muiden kirkkokuntien uskovien kanssa, mikäli he ovat opillisesti ja eettisesti riittävän samanmielisiä. Käytännössä riittävä samanmielisyys tarkoittaa (usein ääneen lausumatonta) oletusta, että helluntaiseurakunnan ehtoollistilaisuuteen osallistuva, uskoa tunnustava henkilö on sitoutunut kristinuskon keskeisiin teologisiin ja eettisiin opetuksiin.

Kastekriteerin osalta suomalaisissa helluntaiseurakunnissa on päädytty erilaisiin ehtoollisyhteyslinjauksiin:

- Osa liikkeen seurakunnista jakaa ehtoollisen kaikille niille uskoville, jotka ovat uskoontulonsa jälkeen kastattaneet itsensä.
- Osa seurakunnista kutsuu ehtoolliselle kaikki ne jumalanpalveluksen osallistujat, jotka tunnustavat Jeesuksen Vapahtajakseen. Tämä niin sanottu avoin ehtoolliskäytäntö oli vallitseva käytäntö helluntailiikkeen alkuvuosina.
- Näiden kahden käytännön välimallina osa helluntaiseurakunnista on omaksunut niin sanotun ehtoollisvieraanvaraisuusperiaatteen. Siinä seurakunta opettaa ehtoollisen kuuluvan vain uskoontulon jälkeen kastetuille, mutta ehtoollisvieraanvaraisuuden nimissä seurakunta kutsuu ehtoollispöytänsä myös jumalanpalveluksessa satunnaisesti vierailevat muiden kristillisten yhteisöjen jäsenet, jotka tunnustavat Jeesuksen Kristuksen Vapahtajakseen – olipa heidät kastettu baptistisella kasteella tai ei.³³

Todettiin, että neuvottelukunnan piirissä on syytä jatkaa keskustelua ehtoollisesta, virasta ja mysteerin, salaisuuden käsitteestä.

³² https://helluntaiarkko.fi/uskon_paakohdat/8-ehtoollinen/

³³ Luterilaisen kirkon piispainkokouksen ohje ehtoollisvieraanvaraisuudesta: <https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/07/Ohje-ehtoollisvieraanvaraisuudesta.pdf>; Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 32.

22. Luontevia yhteistyön muotoja sisältyy myös esimerkiksi raamatunkäännöstyöhön, sairaala- ja muuhun sielunhoitoon, lähetys- ja kehitysyhteistyön eri osa-alueille, humanitaariseen avustustyöhön, uskonsa tähden vainottujen kristittyjen tukemiseen, maahanmuuttajatyöhön sekä diakoniaan. Monilla näillä alueilla hyvän yhteistyöfoorumin tarjoavat kyseisen toiminnan tueksi perustetut yhteiskristilliset yhdistykset. Niin ikään pidämme merkittävänä yhteistä vaikuttamistoimintaa lainsäädäntöhankkeisiin liittyvien lausuntojen laatimisessa ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisessa. Olipa kyse ihmiselämän arvon, ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolustamisesta tai esimerkiksi ihmiskaupan vastustamisesta, kristittyjen ääni on voimakkaampi, kun he ottavat asioihin kantaa yhdessä.³⁴

23. Helluntailaisesta näkökulmasta on pohdittu yhteistyön edellytyksiä näissä mainituissa tapauksissa. Luterilaisesta näkökulmasta näissä pohdintoissa on paljon sellaista, minkä voimme jakaa. Helluntailaiset katsovat, että edellä kuvatut yhdessä olon ja yhteistyön erilaiset muodot edellyttävät erilaisia samanmielisyyden asteita: Yhteisten hengellisten tilaisuuksien järjestämisen katsomme edellyttävän melko suurta samanmielisyyttä kristillisen opin ja etiikan keskeisistä asioista. Tällaisen yhteistyön edellytyksiä pohdittaessa koemme tarpeelliseksi huomioida sekä yhteisöjen viralliset oppilausumat että yhteistyöhön osallistuvien seurakunnanjohtajien henkilökohtaiset kannanotot. Vaikka yhteistyö näissä tai muissa asioissa olisi mahdollista yhteisöjen virallisten oppilausumien puolesta, joskus esteeksi voivat muodostua yhteisöjen johtajien henkilökohtaiset teologiset ulostulot.

Keskeinen kysymys on yhteistyökumppaneiden suhtautuminen Raamatun arvovaltaan: minkä roolin ja merkityksen mahdolliset kumppanimme antavat Raamatulle kristityn uskon ja elämän ohjeena ja määrittäjänä? Raamattuun ja apostoliseen oppiin sitoutuvien seurakuntien kesken yhteisten tilaisuuksien järjestäminen on luontevaa. Joskus tosin tulkinnat siitä, mikä on raamatullista eroavat. Yhteisöjen välinen keskustelu on mahdollista myös hyvin erilaisia oppitulkintoja omaksuneiden yhteisöjen kanssa. Joskus pitkän keskustelun lopputulema voi olla sen toteaminen, ettei yhteistä uskonvakaumusta ja hengellistä luottamusta ole olemassa.³⁵

24. Kaikissa tapauksissa haluamme rukoilla toistemme ja toisten kristillisten yhteisöjen puolesta ja puhua niistä kunnioittavasti.³⁶

³⁴ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 33. Ekumeenisen yhteistyön muotoja on lueteltu myös esimerkiksi kirjassa *Armo avaa yhteyden* 2020, 197–198:

<https://julkaisut.evli.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4183/viewmode=previewview/qsr=armo%20avaa%20yhteyden>.

³⁵ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 34. Vrt. teoksessa *Armo avaa yhteyden* ohjeita ja suosituksia paikallisen seurakunnan ekumeenista toimintaa varten 2020, 191–198

<https://julkaisut.evli.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4183/viewmode=previewview/qsr=armo%20avaa%20yhteyden>.

³⁶ Vrt. Helluntailaisten näkemys kristittyjen yhteydestä ja ekumeniasta, art. 35 ja Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu *Ekumenian hyvät tavat*: ”Sitoudumme antamaan totuudenmukaista tietoa toisistamme. Emme hyväksy julistusta tai tiedotusta, joka korostaa oman yhteisön ihannekuvaa ja antaa toisista kielteisen kuvan. Sitoudumme puhumaan hyvää toisistamme.” <https://ekumenia.fi/aineistot/ekumenian-hyvät-tavat/>